

De oorlog in gedachten

Recente aandacht voor de Eerste Wereldoorlog

Boeken - 26 augustus 2004

In augustus was het precies negentig jaar geleden dat de Eerste Wereldoorlog uitbrak. Na bijna een eeuw roept hij nog altijd vragen op. Dat blijkt niet alleen uit de vele, nog altijd voortdurende, brandhaarden die hun oorsprong vinden in de 'oercatastrofe van de twintigste eeuw', maar ook uit het feit dat de historiografie over de Eerste Wereldoorlog nog dagelijks wordt uitgebreid, aangevuld met documentaires en tentoonstellingen.

Egodocumenten lenen zich uitstekend voor historisch onderzoek naar ervaringen en herinneringen - dus de mentaliteitgeschiedenis. Het deze zomer uitgebrachte oorlogsdagboek van de Oldenburger mediëvist Karl Hampe laat dit op overtuigende wijze zien. Zijn 'Kriegstagebuch 1914 - 1919' geeft een open inkijk in de mentaliteit van het Duitse *Bildungsbürgertum*. Hampe belichaamde de 'geest van 1914', de optimistische stemming die in [de zomer van 1914](#) vooral onder stedelijke intellectuelen heerste. Op 2 augustus, de dag dat de oorlog uitbrak, noteerde de geschiedenis-professor "De sfeer wordt steeds serieuzer, maar ook steeds kalmer. Men begrijpt langzaamaan dat er slachtoffers zullen vallen, zoals in 1813. [...] Als iedereen zijn plicht doet, dan kan ons land niet verliezen."

Tekenend genoeg schildert hij de situatie in dezelfde dagboek aantekening zo, alsof Duitsland zich moet verdedigen tegen een vijandelijke inval - zoals Pruisen zich in 1813 verdedigde tegen bezetter Napoleon. Die houding verandert hij niet gedurende de oorlog. Hoewel de moed bij vlagen zinkt, blijft hij hopen op een goede afloop - dat wil zeggen: op een overwinning voor Duitsland. "De ellendigste dag van mijn leven", noemt hij dan ook de dag vóór [de wapenstilstand op 11 november 1918](#). Als trotse nationaal-conservatief moet hij toezien hoe, boven op de smadelijke nederlaag van Duitsland, de keizer van de troon gestoten is en "het gepeupel" op straat [de revolutie](#) verkondigt.

Hampes dagboek vormt daarmee een rijke bron over de oorlogservaring van een thuisblijver, zoals Jünger, Barbusse, Graves, Manning en vele anderen dat voor de frontsoldaat hebben beschreven - en zoals ook een indrukwekkende tentoonstelling als die in het Deutsches Museum niet kan tonen.

Pim Huijnen is redacteur van het Duitslandweb

- 'Der Weltkrieg 1914 - 1918. Ereignis und Erinnerung', tentoonstelling in het Deutsches Historisches Museum in Berlijn (13 mei - 15 augustus 2004). Catalogus: Edition Minerva Hermann Farnung; € 25,-; ISBN 3-932353-89-7
- John Horne en Alan Kramer, 'Deutsche Kriegsgreuel 1914. Die umstrittene Wahrheit', 2004; Hamburger Edition; € 40,-; ISBN 3-930908-94-8
- Karl Hampe, 'Kriegstagebuch 1914-1919', 2004; Oldenbourg Wissenschaftsverlag; € 118,-; ISBN 3-486-56756-X

Op 3 september organiseert het DIA Graduiertenkolleg een bijeenkomst over de Eerste Wereldoorlog. Sprekers zijn prof. Gerhard Hirschfeld, prof. Maarten Brands en drs. Ismee Tames. Klik hier voor meer informatie.

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/2598/de-oorlog-in-gedachten>